

Seletuskiri *nr 1.1-6-2/898*

põllumajandusministri määruse “Toidukvaliteedikava ja selle eeskirja täpsemad nõuded, toidukvaliteedikava tunnustamise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord ning taotluse vorm” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse “Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse” § 82 lõike 5 ja § 83 lõike 7 alusel ning kooskõlas nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta (ELT L 277, 21.10.2005, lk 1–40) artikli 18 lõike 4 alusel heaks kiidetud “Eesti maaelu arengukavaga 2007–2013”.

2007. aasta 1. jaanuaril algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) programmiperiood 2007–2013. Eestil *EL*-i liikmesriigina on võimalik osaleda ühenduse maaelupoliitikas ja saada osa *EL*-i maaelu arengu toetuste eelarvest.

Kui eelmisel programmiperioodil (2004–2006) anti investeeringutoetusi “Eesti riikliku arengukava 2004–2006” raames ning neid rahastati Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi (EAGGF) Arendusrahastust, siis uuel programmiperioodil (2007–2013) ei rahastata põllumajanduse ja maaelu valdkonna investeeringutoetusi struktuurifondidest, vaid Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) vahenditest ja toetusi antakse arengukava raames. Arengukava keskendub sel perioodil ühenduse põllumajanduse ja metsanduse konkurentsivõime, maade hooldamise ja keskkonna, elukvaliteedi ja maapiirkonna ettevõtluse mitmekesistamisele, võttes samas arvesse Eesti maaelu omanäolisust.

Määruse eelnõu eesmärgiks on kehtestada toidukvaliteedikava ja selle eeskirja täpsemad nõuded, toidukvaliteedikava tunnustamise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord, taotluse vorm ning toidukvaliteedikava tunnustamise otsuse muutmise ja toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote märgistamise kord. Toidukvaliteedikava tunnustamine on nõutav nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artiklite 32 ja 33 kohaselt, kuna ainult liikmesriigi poolt tunnustatud toidukvaliteedikavadele on võimalik anda maaelu arengu toetust põllumajandustootjate osalemiseks toidukvaliteedikavades ning toidukvaliteedikava raames toodetud toote teavitamis- ja edendamistegevuseks. Toidukvaliteedikava tunnustamise protseduuri kehtestamisega luuakse eeldus uute toidukvaliteedikavade tekkeks, mis omakorda parandab sektori konkurentsivõimet läbi toidukvaliteedikavade raames toodetud kõrgema lisandväärtuse ja stabiilsema kvaliteediga toodete turule toomise.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Põllumajandusministeeriumi kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakonna turu arendamise büroo juhataja Kadi Raudsepp (tel 625 6560, e-post kadi.raudsepp@agri.ee) ning kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakonna nõunik Taavi Kand (tel 625 6249, e-post taavi.kand@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna koosseisuväline teenistuja-nõunik Kadri Jänes (tel 625 6539, e-post kadri.janes@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Leeni Silk (tel 625 6523, e-post leeni.silk@agri.ee).

2. Eelnõu sisu

Määruse §-s 2 on sätestatud nõuded toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma kohta. Selle kohaselt võib toidukvaliteedikava tunnustamist taotleda "Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse" § 79 alusel ja korras toidukvaliteedikava raames toodetud toote kohta tunnustatud tootjarühm. Põllumajandusministri 11. märtsi 2010.a. määruse nr 25 "Tootjarühma tunnustamise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord" kohaselt saab tootjarühm tunnustamist taotleda muuhulgas ka eesmärgiga asuda tootma toidukvaliteedikava raames toodetavaid tooteid. Seega on põhjendatud käesolevas määruses sätestada, et toidukvaliteedikava tunnustamiseks saab taotluse esitada vaid tootjarühm, kes on tootjarühma tunnustamisel märkinud, et tal on kavatsus toidukvaliteedikava raames toodetavaid tooteid tootma hakata. Teisisõnu tootjarühm ongi toidukvaliteedikava rakendamise eesmärgil loodud. Seejuures on oluline, et toidukvaliteedikava, mille tunnustamist tootjarühm taotleb, eesmärgiks oleks toota sama tooteliigi tooteid, mille tootmisega tootjarühma liikmed tegelevad, ehk mille kohta tootjarühm on tunnustatud. See on vajalik, kuna käesoleva määruse § 3 lõike 1 kohaselt kasutatakse toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote tootmise põhitöörainena 100% ulatuses toidukvaliteedikavas osalevate põllumajandustootjate toodetud põllumajandustooteid. Tunnustamiseks esitatav toidukvaliteedikava peab vastama "Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse" § 82 lõikes 1 sätestatud nõuetele. Antud lõike kohaselt peab toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode olema jaekaubanduses realiseeritav toiduks ettenähtud eriliste omadustega toode, mille põhitöörainena kasutatakse 100% ulatuses toidukvaliteedikavas osalevate põllumajandustootjate toodetud põllumajandustooteid. Põhitöörainena kasutatavaks põllumajandustooteks loetakse siinkohal esmast, eelnevat käitlemistappi läbimata toorainet. Lisaks peab toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode vastama komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (ELT L 368, 23.12.2006, lk 15–73), artikli 22 lõikes 2 sätestatud järgmistele nõuetele:

- toidukvaliteedikava kohaselt toodetud lõpptoote erilisus on tingitud põllumajandusliku tootmise meetoditega seotud üksikasjalikest kohustustest, mis tagavad:
 - eriomadused, k.a tootmisprotsess, või
 - lõpptoote kvaliteedi, mis on oluliselt parem kui kehtivad nõuded kaupadele seoses inimeste, loomade või taimede tervise, loomade heaolu või keskkonnakaitsega;
- toidukvaliteedikavad sisaldavad siduvaid tootespetsifikatsioone ja nende vastavust kontrollib sõltumatu inspekteerimisorgan;
- toidukvaliteedikavad on avatud kõigile tootjatele;
- toidukvaliteedikavad on läbipaistvad ja võimaldavad tooteid täies ulatuses kontrollida;
- toidukvaliteedikavadega reageeritakse kehtivatele ja prognoositavatele turuvõimalustele.

Määruse §-ga 3 sätestatakse nõuded toidukvaliteedikavas osalejale. Antud paragrahvi kohaselt võib toidukvaliteedikavas osaleda iga äriregistrisse kantud ettevõtja, kes toodab või töötleb jaekaubanduses realiseeritavat toiduks ettenähtud eriliste omadustega toodet, mille tootmise põhitöörainena kasutatakse 100% ulatuses toidukvaliteedikavas osalevate põllumajandustootjate toodetud põllumajandustooteid, mis vastavad toidukvaliteedikava eeskirjas sätestatud nõuetele (edaspidi *toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode*). Kuna komisjoni määruse (EÜ) nr

1974/2006 artikli 22 lõikes 2 kohaselt peab toidukvaliteedikava olema avatud kõigile tootjatele, võib toidukvaliteedikavas osaleda ka ettevõtja, kes ei kuulu toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma liikmete hulka, tingimusel, et ettevõtja täidab kõiki toidukvaliteedikavas osalemiseks esitatud nõudeid. Eelkõige peab toidukvaliteedikavas osaleda sooviv ettevõtja vastama kõigile tingimustele, mis on sätestatud toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma poolt kehtestatud toidukvaliteedikava eeskirjas. Toidukvaliteedikavas osalemise täpsemad tingimused ja kord sätestatakse toidukvaliteedikava eeskirjas, otsuse, kas toidukvaliteedikavas osaleda sooviv ettevõtja vastab kõigile eeskirjas sätestatud nõuetele, teeb tootjarühm.

Muuhulgas peab toidukvaliteedikavas osaleda sooviva ettevõtja toidu- ja söödaohutuse, looma- ja taimetervise ning loomade heaolu nõuetele vastavuse tase olema kõrge, mis tähendab, et ta on täitnud ja edaspidi täidab nimetatud nõudeid korrektselt. Nimetatud nõuete osas kontrollib Veterinaar- ja Toiduamet (edaspidi *VTA*) määruse § 7 lõike 2 kohaselt, et toidukvaliteedikavas osaleda soovivale ettevõtjale ei ole nende nõuete rikkumise eest osalemise aastale vahetult eelnenud aasta jooksul tehtud ettekirjutust või ettekirjutuses märgitud puudus on kõrvaldatud või ettevõtja suhtes ei ole eespool nimetatud aja jooksul jõustunud nende nõuete rikkumise eest süüdimõistev otsus süüteo toimepanemise eest.

Samuti on toidukvaliteedikavas osalejale kohustus pidada arvestust toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote tootmise ja turustamise üle. Antud arvestuse pidamine on vajalik nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artiklite 32 ja 33 kohaselt antavate toetuste saamise ja kasutamise kohta seire ning hindamise läbiviimiseks.

Määruse §-ga 4 sätestatakse nõuded toidukvaliteedikava eeskirja kohta. Kuna toidukvaliteedikava töötab välja ning selle rakendamise eest vastutab tootjarühm, tuleb tootjarühmal määratlada ka toidukvaliteedikava rakendamise täpsemad reeglid ehk koostada toidukvaliteedikava eeskiri, mis võetakse vastu tootjarühma põhikirjas sätestatud korra kohaselt tootjarühma üldkoosoleku või volinike koosoleku otsusega. "Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse" § 82 lõike 2 kohaselt peab toidukvaliteedikava eeskiri sisaldama järgmist:

- toidukvaliteedikavas osalemise tingimusi ja korda;
- lõpptoodete loetelu;
- toidukvaliteedikavas osalejale kohustuslikku toidukvaliteedikava raames toodetava toote tootmismeetodi kirjeldust;
- loetelu nende lõpptoote erilisi omadusi ja kvaliteeti kinnitavate põhinäitajate kohta, mida saab kasutada kvaliteedikontrolli alusena;
- toidukvaliteedikavas osalejale kohustusliku tootmismeetodi nõuete järgimise tagamiseks rakendatavate abinõude kirjeldust ning lõpptoote eriliste omaduste ja kvaliteedi kontrollimise miinimumnõudeid ja korda.

Kuna toidukvaliteedikava eeskirjaga sätestatakse nõuded, mis peavad tagama toidukvaliteedikava raames toodetud toodete tavapärasest kõrgema kvaliteedi, tuleb tootjarühmal vähemalt üks kord kalendriaastas kontrollida, kas iga toidukvaliteedikavas osaleja tegevus vastab toidukvaliteedikava eeskirjaga sätestatud nõuetele. Kontrolli läbiviimiseks peab toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm valima toidukvaliteedikavas osalejatest sõltumatu asjaomaste teadmiste, oskuste ja pädevusega sertifitseerimisorgani ülesandeid täitva isiku. Kontrolli teostava isiku pädevust võib muuhulgas tõendada akrediteering, millega kinnitatakse vastavust standardile EVS-EN 45011:1999, millega kehtestatakse üldnõuded toote sertifitseerimisorganitele või standardile EVS-EN ISO/IEC 17020:2006, millega kehtestatakse eri

tüüpi inspekteerimisasutuste toimimise üldkriteeriumid või standardile EVS-EN ISO/IEC 17021:2006, millega kehtestatakse nõuded juhtimissüsteemide auditit ja sertifitseerimist teostavatele asutustele. Kontrolli tegemisega seotud kulud kannab toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm.

Samuti tuleb toidukvaliteedikava eeskirjas ette näha VTA kirjaliku teavitamise kord juhaks kui juba tunnustatud toidukvaliteedikava puhul muutuvad andmed, mis ei eelda toidukvaliteedikava tunnustamise otsuse muutmist või uue toidukvaliteedikava tunnustamiseks taotluse esitamist. Viivitamata tuleb toidukvaliteedikava rakendaval tootjarühmal VTA-d kirjalikult teavitada:

- 1) muudatustest toidukvaliteedikavas osalejate nimekirjas;
- 2) oma postiaadressi või kontaktandmete muutumisest;
- 3) toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma ümberkujundamisest, ühinemisest või jagunemisest;
- 4) määruses sätestatud nõuete täitmisega seotud asjaolust, mille tõttu taotluses esitatud andmed ei ole enam täielikud või õiged.

Lisaks võib toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm antud paragrahvi kohaselt toidukvaliteedikava eeskirjas kehtestada ka toidukvaliteedikava raames toodetud toote märgistuse ja märgistamise korra. Nimetatud säte võimaldab tootjarühmal töötada välja näiteks toidukvaliteedikava logo ning ühtlasi määratleda täpsemad tingimused logo kasutamiseks. Toidukvaliteedikavale spetsiaalse märgistuse väljatöötamine on otstarbekas, kuna võimaldab toidukvaliteedikava raames toodetud toodetel turul konkureerivatest toodetest tarbija silmis eristuda.

Määruse §-s 5 on sätestatud toidukvaliteedikava raames toodetud toote märgistamise kord. Toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm võib lisaks toidukvaliteedikava märgistusele lisada sõnaühendi "riiklikult tunnustatud toidukvaliteedikava" ja viidata märgistusel selle toote erilisele omadusele ning toidukvaliteedikava riiklikule tunnustamisele ja riikliku järelevalve all olemisele. Märgistust võib kanda vaid toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode. Lisaks peab märgistus vastama "Toiduseaduse" §-des 38–40 sätestatud nõuetele, mille eesmärgiks on tagada, et toidu kohta esitatav teave on tõene ega eksita tarbijat.

Määruse §-ga 6 sätestatakse taotluse esitamise kord ja taotluse vorm. **Määruse § 6 lõikes 1** on loetletud dokumendid, mis tuleb toidukvaliteedikava tunnustamist taotleval tootjarühmal lisaks vormikohasele avaldusele VTA kohalikule asutusele esitada. Taotluse võib tootjarühm VTA-le esitada jooksvalt, mis tähendab, et toidukvaliteedikava tunnustamise taotluste vastuvõtmiseks ei ole kehtestatud ajalist piirangut. Sellest tulenevalt ei pea tootjarühm ootama kindlat taotluste vastuvõtmise kuupäeva, vaid toidukvaliteedikava tunnustamist taotleval tootjarühmal on võimalus esitada taotlus kohe, kui toidukvaliteedikava tunnustamiseks vajalikud eeltingimused on täidetud.

Määruse §-ga 7 on sätestatud taotluste menetlemise täpsem kord. Taotluse esitamisel kontrollib VTA, kas kõik nõutavad dokumendid on koos taotlusega esitatud ning kas esitatud andmed on õiged. Tegemaks kindlaks, et taotluse esitanud tootjarühm on tunnustatud "Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse" § 79 alusel ja korras, esitab VTA sellekohase päringu Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametile. Toidukvaliteedikava tunnustamise või tunnustamata jätmise otsuse teeb VTA 45 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise päevast. VTA teeb toidukvaliteedikava tunnustamata jätmise otsuse, kui selle nõuetekohasuse kontrollimise käigus tehakse kindlaks, et:

- toidukvaliteedikava ei vasta tunnustamise nõuetele;
 - toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm ei ole "Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse" § 79 alusel ja korras tunnustatud tootjarühm;
 - taotluses on esitatud teadlikult valeandmeid või tootjarühm mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil;
 - tootjarühm ei võimalda kontrollida taotluse nõuetekohasust;
 - tootjarühm ei ole puuduste kõrvaldamiseks määratud tähtaja jooksul neid kõrvaldanud.
- Samuti kontrollib VTA, et toidukvaliteedikavas osaleja vastab käesoleva määruse § 3 lõikes 2 sätestatud nõuetele.

Kuigi tunnustamise otsuse teeb VTA tähtajatult, kontrollib VTA vähemalt üks kord aastas, kas tunnustatud toidukvaliteedikava ja selles osaleja vastavad nende kohta sätestatud nõuetele. Nimetatud nõue on vajalik, tagamaks, et juba tunnustatud toidukvaliteedikava vastaks ka pärast tunnustamise otsuse tegemist endiselt kõigile esitatud nõuetele. Vastavalt "Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse" § 83 lõikele 8 tunnistab VTA toidukvaliteedikava tunnustamise otsuse kehtetuks haldusmenetluse seaduses sätestatud alustel või kui:

- toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm on esitanud sellekohase taotluse;
- toidukvaliteedikava ei vasta selle kohta esitatud nõuetele;
- tootjarühm ei ole ettekirjutuses määratud tähtpäevaks õigusrikkumist lõpetanud;
- tootjarühm ei võimalda teostada järelevalvet toidukvaliteedikava kohta esitatud nõuete täitmise üle.

Määruse §-s 8 sätestatakse toidukvaliteedikava tunnustamise otsuse muutmise kord. Tunnustamise otsuse muutmise võimaluse eesmärgiks on pakkuda võimalust teha vajalikke vähemolulisi muudatusi, mis ei muuda oluliselt toodetavat toodet ja mille puhul seetõttu ei ole põhjendatud kogu tunnustamise protseduuri uuesti läbimine. Antud paragrahvis sätestatud nõuete kohaselt peaks tootjarühm toidukvaliteedikava tunnustamise otsuse muutmist taotlema juhul, kui tootjarühm soovib muuta tunnustamise avalduse punktides 5.8, 5.9 ja 6 toodud andmeid ehk muudatusi tehakse tootele esitatavates erinõuetes viilutamise, riivimise, pakendamise kohta, muudetakse nõudeid märgistuse kohta või muutub tootjarühma poolt valitud ja toidukvaliteedikava üle kontrolli teostav isik. Tunnustamise otsuse muutmise on vajalik, kuna juhul kui muudatusi tehakse toidukvaliteedikava lõpptoote kirjelduse teatud osades või muutub kontrolli teostav isik, võivad nimetatud muudatused mõjutada lõpptoote kvaliteeti või omadusi, mis omakorda eeldab, et VTA kontrolliks muutunud andmete põhjal, et kõik tunnustatud toidukvaliteedikavale esitatavad nõuded on ka muudatuste sisseviimisel täidetud. Juhul kui muudatused on ulatuslikumad, kui antud paragrahvis nimetatud, näiteks muutub toote tooraine või tootmise erinõuded, tuleb toidukvaliteedikava rakendaval tootjarühmal taotleda toidukvaliteedikava kohta uut tunnustamist.

3. Eelnõu terminoloogia

Määruse eelnõus on kasutatud Euroopa Liidu Teatajas ilmunud asjaomastes eestikeelsetes Euroopa Liidu määrustes kasutatavaid termineid.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta (ELT L 277, 21.10.2005, lk 1–40), komisjoni määrus (EÜ) nr 1975/2006, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 rakendamise üksikasjalikud eeskirjad kontrollimenetluse rakendamise ja maaelu arengu toetusmeetmete nõuetele vastavuse kohta (ELT L 368, 23.12.2006, lk 74–84) ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1974/2006, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (ELT L 368, 23.12.2006, lk 15–73).

5. Määruse mõjud

Määrusega kehtestatakse toidukvaliteedikava tunnustamise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord, luues seeläbi võimaluse uute toidukvaliteedikavade tekkeks. Toidukvaliteedikavade loomine aitab kaasa kõrgema lisandväärtusega ning stabiilse kvaliteediga toodete turuletoomisele.

6. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine toob VTA-le kaasa täiendavad kulud seoses toidukvaliteedikavade tunnustamise ja tunnustatud toidukvaliteedikavade üle järelevalve teostamisega. 2011. aasta riigieelarve projektis on VTA toidukvaliteedikavade tunnustamise ja tunnustatud toidukvaliteedikavade üle järelevalve teostamisega seotud kuludeks taotlenud 100 000 krooni.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise infosüsteemi e-Õigus kaudu. Rahandusministeerium kooskõlastas eelnõu, kuid juhtis tähelepanu, et Põllumajandusministeeriumil tuleb määruse rakendamisega kaasnevad kulud katta iga-aastaste riigieelarvete piirsummade piires. Põllumajandusministeerium võtab Rahandusministeeriumi märkust 2011. aasta riigieelarve projekti koostamisel arvesse. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei ole Vabariigi Valitsuse 11. juuni 1996. a määruse nr 160 "Vabariigi Valitsuse reglemendi kinnitamine" punkti 25³ kohaselt ettenähtud tähtjaks eelnõude kooskõlastamise infosüsteemi kandnud kirja eelnõu heakskiitmise või eelnõuga põhjendatult nõustumata jätmise kohta ning ei ole taotlenud tähtaja pikendamist ega teatanud sellest ning seetõttu loetakse eelnõu heakskiidetuks.

Ants Noot
Kantsler

